

Nytt från Forskare och Ingenjörer mot Kärnvapen

Nr 1
Mars
2000

**Nytt från Forskare
och Ingenjörer mot
Kärnvapen**

ISSN 0281-8051

Adress:

Föreningen Svenska
Forskare och Ingenjörer
mot Kärnvapen
Box 163 65
103 27 STOCKHOLM

E-post, webbadress:

fimk@algonet.se
<http://www.algonet.se/~fimk>

PG 22 06 03-5

**Ansvarig utgivare
och chefredaktör:**

Stefan Andersson
Tel 046-12 02 89
Fax 046-13 81 44
stefan-a@ett.net.se

Grafisk form:

A Stenbergs Text & Form AB,
Ljungsbro

Tryckeri:

Luleå Grafiska, Luleå

Adressändring anmäls till
vår registerhållare:

Sven Hellman
Römossevägen 19
146 31 TULLINGE

Tel 08-778 32 97

E-post:
sven.hellman@swipnet.se

Kallelse

**Årsmöte för år 2000 med föreningen Forskare och
Ingenjörer Mot Kärnvapen kommer att hållas enligt
följande:**

Plats: KTH, Stockholm. Jägmästarbostället,
Drottning Kristinas Väg 41 (grönt hus på en innergård)

Tid: Lördagen den 8 april 2000 kl 14.00

Årsmötesförhandlingar enligt följande program

- 1 Fastställande av dagordning
- 2 Val av ordförande och sekreterare för årsstämman
- 3 Val av två justeringsmän
- 4 Frågan om kallelse skett i behörig ordning
- 5 Styrelsens redovisning av föregående års verksamhet och resultat
- 6 Föredragning av revisionsberättelse
- 7 Frågan om ansvarsfrihet för år 1999
- 8 Beslut om verksamhet för tiden fram till nästa ordinarie stämma.
Beslut om budget för innevarande år och medlemsavgifter för år 2001
- 9 Val av ordförande, övriga ledamöter, revisor och revisorssuppleant
samt valberedning
- 10 Övriga frågor

Efter årsmötesförhandlingarna

Inför det 21:a århundradet: Utmaningar för teknik och vetenskap.
Vilka är de mest aktuella frågorna för globalt ansvarstagande? Hur kan
vår förening medverka i INES2000-konferensen den 14-18 juni för att
tackla dessa frågor?

Se även: www.ines2000.org

Innehåll

Orförandespalten

Årsmöte på KTH Miljövetenskap

Vill du kandidera till den nya styrelsen – kontakta Lars
Rydén, se sid 2

sid 2

Kärnvapnen åter på förstasidan

Sammanfattning av fakta ur en artikel
i Sydsvenskan 2000-02-27

sid 2

Årsberättelse för verksamhetsåret 1999

sid 3

Kalendarium – teater

sid 4

Ordförandespalten

Årsmöte på KTH Miljövetenskap

I detta korta nummer av tidningen kallas det till årsmöte igen. Det är väl ett ålderstecken när man tycker att det är förvånansvärt kort mellan årsmötena? Den här gången skall vi hålla till på Tekniska Högskolan i Stockholm på Centrum för Miljövetenskap (CMV). Detta centrum är inhyst i något som kallas för "Hovjägarbostället" – en grön och vacker trävilla på en innergård, vilket kan kännas passande för en miljöinstitution. Den som vill veta mer om CMV kan besöka webbplatsen <http://www.ima.kth.se/cmvmv.htm>.

På årsmötet skall vi efter sedvanliga årsmötesförhandlingar ta upp en diskussion

om hur vår förening skall stödja INES-2000-konferensen. Detta är ju ett större evenemang som förberetts under ett antal år och till vilket vi lämnar betydande ekonomiskt bidrag (betydande i förhållande till vår budget). Styrelsemedlemmar har redan förklarat sig beredda att medverka inför och under konferensen. Om du som medlem är intresserad av att vara med mer aktivt i detta är du mycket välkommen! Kom i så fall gärna på årsmötet eller hör av dig e-postledes.

Medlemmarna i den nuvarande styrelsen har suttit ganska många år vid det här laget, inklusive undertecknad. Det är ju inte meningen att en sådan här förening skall vara statisk. Vi måste kunna förnya idéer och ledning fortlöpande för att kunna tackla de utmaningar som kom-

mer upp vad gäller kamp för kärnvapen-nedrustning och mot alla former av massförstörelsevapen. Om inte nytt folk kommer in till styrelsen är det risk att föreningen upphör. Om du är intresserad av att komma med i nästa års styrelse är du välkommen att kontakta någon ur valberedningen:

Lars Rydén, tel 018-471 18 38 eller 070-679 46 13, lars.ryden@uadm.uu.se (sammankallande)

Peter Wallensteen,
peter.wallenstein@pcr.uu.se

Stellan Welin, swelin@cre.gu.se

Stefan Björnson, ordförande

Från Sydsvenskan 27/2 2000

Kärnvapnen åter på förstasidan

Olle Lönnaeus och Erik Magnusson på Sydsvenskan har åter lyft fram kärnvapenfrågan till förstasidan genom att skriva om IAEA och Säpos rapporter om spridning av radioaktivt material.

De konstaterar att det ofta handlar om okunniga säljare som säljer till minst lika okunniga köpare och i tolv fall har det varit fråga om kemiska ämnen som är direkt användbara till atombomber.

IAEA har noterat 148 avslöjade smuglingsförsök av kärnämnen under perioden 1993 till 1999, det värsta året var 1994 med hela 42 fall.

De konstaterar även att Säpo anser att handeln med kärnämnen är organiserad.

Bland annat redovisar Säpo följande uppgifter:

1) Det finns ryska handlare som säljer och smugglar ut oskyldig civil utrustning – utrustning som i vissa fall även kan användas militärt.

2) Det finns en ständigt ökande risk för att ryska kärnvapenexperter säljer sina tjänster utomlands.

Det är dock inte enbart Ryssland som utgör en fara, utan om man även beaktar biologiska och kemiska vapen kan dessutom en del terrorgrupper hävda att de innehar dessa vapen och använda dessa påståenden som hot och i avskräckningssyfte.

Säpo målar även upp en skrämmande hotbild i fem punkter:

1) Kärnvapenrobotar och andra taktiska kärnvapen blir allt viktigare vapen i gränskonflikter.

2) En ny upprustning är på gång inom kärnvapenområdet. Nya försvarssystem leder till nya offensiva kärnvapen. Detta kan enligt Säpo förstöra förtroendet för den internationella kärnvapenkontrollen.

3) Kärnvapen riskerar bli ett fattigmansvapen som ökar vissa länders makt-position

4) En ökande handel med kärnvapen och kunskap om kärnvapen gör massförstörelsevapen allt mera lättillgängliga

5) Kärnvapentröskeln sänks dels p.g.a. ökad tillgänglighet och dels för att det saknas en global maktbalans.

Referat av
Stefan Andersson

Årsberättelse för verksamhetsåret 1999

Föreningen Svenska Forskare och Ingenjörer mot Kärnvapen

Under år 1999 är det två händelser som ökat oron för att kärnvapennedrustningen skall avbrytas. Den ena är USA-senatens vägran att ratificera det totala provstoppsavtalet (CTBT). Den andra är den ökande betydelse som kärnvapnen av allt att döma nu tillmäts.

När USA:s senat i oktober 1999 vägrade att ratificera CTBT, som i nära 40 år förhandlats fram, utbröt en storm av protester. Även ansträngningarna att stoppa kärnvapenspridningen har därmed drabbats av ett svårt avbräck.

Fram till 1993 lovade Sovjetunionen och sedermera Ryssland att inte använda kärnvapen utan att ha angräpits med sådana vapen. I den nya doktrinen heter det att kärnvapen kan användas för att slå tillbaka väpnat angrepp om alla andra metoder för att lösa krissituationen uttömts eller varit ineffektiva.

En slutsats är att kampen för en kärnvapenfri värld ingalunda är vunnin. Tvärtom måste den fullföljas med all kraft och i ett nära samarbete mellan organisationer världen över. Främst via Internet når vi kontakt med våra kollegor i olika länder.

Styrelsens arbete har efter diskussion vid årsstämman 1999 inriktats på följande aktiviteter:

- Påverkan på beslutsfattare genom uttalanden och kampanjer.
- Genomförande av den internationella konferensen INES 2000 om hållbar utveckling (Challenges for Science and Engineering in the 21st Century).
- Utgivning av faktablad om kärnvapenfrågor.
- Utgivning av medlemsblad.
- Aktivt arbete som medlemsförening i INES (International Network of Engineers and Scientists for Global Responsibility).

- Anordnande av debatter och föredrag om kärnvapenfrågor.

Förberedelserna för INES 2000, som skall äga rum i Stockholm 14-18 juni 2000, har fortsatt under året. Fram till och med år 2000 kommer vår verksamhet att domineras av förberedelser för och genomförande av konferensen. Styrelsen har befullmäktigats att vid behov ta i anspråk upp till 100.000 kr av föreningens eget kapital för detta ändamål.

Ordföranden har skickat fax till presidenterna Bill Clinton och Boris Jeltsin med en enträgen uppmaning till dem att ta kärnvapnen ur den höga beredskap som de befinner sig i. Därmed skulle riskerna för oavsiktlig utlösning dramatiskt minska. Vi har med dessa fax anslutit oss till en månghövdad opinionsyttring världen över.

Vår ordinarie årsstämma för år 1999 hölls vid Miljöbiblioteket Winstрупsgatan 3, Lund, lördagen den 24 april kl 14.00. Efter valet av styrelse och det följande konstituerande styrelsesammanträdet fick styrelsen följande sammansättning och uppgiftsfördelning:

Ordförande Stefan Björnson, Nynäs-hamn

Vice ordförande Lars van Dassen, Uppsala

Sekreterare Gunnar Tibell, Uppsala och Christer Sanne, Stockholm

Kassör Bo Höörgren, Malmö

Medlemssekreterare (register) Sven Hellman, Tullinge

Chefredaktör och ansvarig utgivare för NYTT Stefan Andersson, Lund

Övriga styrelseledamöter: Malin Gunnarsson, Umeå, Tomas Käberger, Göteborg, och Neri Voghera, Stockholm.

Revisor Håkan Hjelmestam, Nynäs-hamn och *revisorssuppleant* Per Wedlin, Solna

Valberedning Lars Rydén, Uppsala (sammankallande), Peter Wallensteen, Uppsala och Stellan Welin, Göteborg.

Årsstämman beslöt att medlemsavgiften för år 2000 skall vara oförändrad 160 kr för ordinarie medlemmar och 80 kr för studerande. Överskott i budgeten bör fonderas för INES 2000.

Efter årsstämman redovisade Lars van Dassen sin syn på utvecklingen Indien-Pakistan.

Under året har fyra nummer av medlemstidningen NYTT getts ut. Nummer 3 och 4 har slagits samman till ett dubbelnummer. En serie faktablad har påbörjats och lagts in som bilaga i NYTT. Hittills har publicerats "Vad vet vi om Hiroshima?" och "Kända kärnvapenprov världen över 1945-1998". Artiklar ur NYTT har lagts ut på föreningens hemsida på Internet och därmed gjorts brett tillgängliga.

Styrelsen har under året hållit 8 protokollförda sammanträden (28 jan, 1 mars, 24 april, 1 juni, 23 augusti, 27 september, 8 november, 6 december). Dessa har mestadels genomförts som telefonkonferenser uppkopplade under omkring en timme.

Antalet medlemmar i föreningen har under året legat på oförändrad nivå, 498, bl.a. tack vare en enträgen uppmaning till dem som försummat betalningen av medlemsavgifter att återuppta sitt stöd till föreningen.

Vår förening har under året fortsatt samarbetet mellan yrkesgrupper mot kärnvapen/för fred.

Styrelsen

Avsändare:
Föreningen Svenska
Forskare och Ingenjörer
mot Kärnvapen
Box 16365
103 27 STOCKHOLM

**Begränsad
eftersändning**
Vid definitiv eftersändning
återsänds försändelsen med
nya adressen på baksidan

B
Förenings-
brev

Aktuellt om Heisenberg och Bohr

Tisdagen den 11 april i Göteborg

PROGRAM

- 11.00-12.00 Heisenbergs etiska dilemma och hans sätt att lösa det. *Gunnar Tibell* (lokal på Chalmers meddelas vid antagningen)
- 12.00-13.30 Lunch
- 13.30-17.00 Stadsteatern, Götaplatsen. Föreställningen "Copenhagen" följd av diskussion mellan publik och skådespelare

Plats:

Förmiddag: Lokal på Chalmers (meddelas vid antagningen)
Eftermiddag: Stadsteatern (Studion) vid Götaplatsen

Medverkande:

Gunnar Tibell, professor emeritus i högenergifysik vid Uppsala universitet, konsult inför Dramatens uppsättning av "Köpenhamn" under våren 2000, verksam inom Forskningsetiskt forum i Uppsala, författare till ett antal artiklar om forskningsetik, bl a i tidskriften *Vår Lösen*.

Stadsteatern: I föreställningen medverkar *Inger Hayman*, *Ingemar Carlehed*, *Johan Karlberg* (nyblivna hedersdoktorer på Chalmers) samt *Nina Saunamäki*.

Programansvarig:

Förmiddag: *Gunnar Tibell*, tel 018-471 38 49, gtibell@tsl.uu.se
Eftermiddag: *Marie Svensson*, producent, Stadsteatern, tel 031-61 51 20

TRE MÅNDAGAR | APRIL

KÖPENHAMN $E = -\frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{q_1 q_2}{r^2}$ $\frac{dE}{dt} = -\frac{3E^2}{4\pi\epsilon_0 c^3} \frac{1}{e^3}$

Mitt under krigsåren 1941-42 (1942-43) följde Heisenberg till sin utopiska föreläsning för att träffa sin vän och kollega Niels Bohr. Vad är det Heisenberg har sagt som är så viktigt att han aldrig skulle tvivla på att det var han som hade utvecklat bomben? Bohr och hans hustru Margrethe finner inget svar, inte ens när de alla är döda och ingen längre kan ställa frågan. Den 11 april 1942. Ett nattligt möte mellan Heisenberg och Bohr i Köpenhamn som blev ett av de viktigaste i Heisenbergs liv. Vad är det som händer i Köpenhamn?

Följ Dramatens seminarier där vi med utgångspunkt i Michael Frays pjäs **Köpenhamn** diskuterar atombombens konsekvenser, forskarens ansvar och dagens och framtidens kärnspektativa.

TRE MÅNDAGSVÄLLAR | APRIL PÅ MÅLARSALEN.

MÅLARSALEN 3 APRIL KL 19.00

Bomben i dag – och i framtiden

Vad händer efter Hiroshima och Nagasaki? Vad blev bomben för konsekvenser? Hur inleddes det "kalla kriget"? Vad innebär kärnvapens utveckling och vilka nya kärnvapenslagar har utformats? Har finns i dag de bästa borden mot freden i världen? Kan man tänka sig en ny användning av kärnvapen? Vad är det för framtid vi går till imå? **Peter Wallensteen**, professor i fredsovetenskap/forskningsledare, leder diskussionen.

MÅLARSALEN 10 APRIL KL 19.00

Relativitet, komplementaritet, osäkerhet

Har utvecklingen bekräftat relativitet, komplementaritet och osäkerhetsprincipen? Har relativitetsteori blivit bekräftad genom experiment eller observationer? Och vad är egentligen kvantfysik? Har gick det till när relativitetsteori utvecklades och i vilken mån utvecklades? Med avstamp i en av de i Köpenhamns diskussioner vi de begrepp som revolutionerat 1900-talets vetenskap. **Ulf Danielsson**, universitetslektor i fysik och **Gunnar Tibell**, professor emeritus i högenergifysik, leder diskussionen.

MÅLARSALEN 17 APRIL KL 19.00

En morgon i Hiroshima

"We have won the race over the Germans," säger president Truman när bomben över Hiroshima släpps. På Elm Hall i England hölls de tyska atomforskarna fångna. Har reagerat de på nyheten om atombomben? Vilka fysiker på vad Werner Heisenberg och de andra tyska forskarna pratade om i efterkrigstidens utkast, minuter efter att bomben släppts. Och vad tänkte de allierade forskare som utvecklat bomben om utkastet till massförstörelsen? Har utvecklingen ett ansvar – och vad blir det i så fall? **Bengt Gustafsson**, professor i astrofysik, utvecklar.

BIJETTER (100 KR, 60 KR FÖR STUDERANDE) FINNS ATT KÖPA I DRAMATENS BIJETT-KASSA.

DRAMATEN